

Kernwapens terug op de Europese agenda

Door **Jan Marinus Wiersma & Camiel Hamans**

Beiden zijn research fellow bij de WBS

In 1961 publiceerde Harry Mulisch *Wenken voor de bescherming van uw gezin en uzelf, tijdens de jongste dag* waarin hij de draak stak met de van overheidswege gegeven adviezen wat te doen bij een atoomaanval. Bijvoorbeeld tevoren een sloopje spliterwten in huis halen, zodat je tijdens de lockdown die onvermijdelijk op een nucleaire aanval moest volgen, een overlevingsrantsoen in huis had. Zulke voorlichting wordt nu niet gehoord en dat terwijl Poetin en zijn entourage openlijk met kernwapens dreigen.

Het atoomgevaar blijkt vergeten. Niet alleen door jongeren maar ook door hen die de Koude Oorlog bewust hebben meegemaakt en toen dagelijks hoorden over het boven de wereld hangende nucleaire zwaard van Damocles. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw kwam er massaal verzet op tegen de strategie van de nucleaire afschrikking die een omvangrijk kernwapenarsenaal aan beide zijden van het IJzeren Gordijn legitimeerde en die ook leidde tot de introductie van kernwapens voor gebruik in Europa. Met name de plaatsing van nieuwe systemen voor de middellange afstand riep verzet op. De PvdA speelde daarbij een belangrijke rol. De strijd ging zelfs een stap verder: de wereld moest bevrijd worden van alle kernwapens – dus ook van de kleinere, tactische wapens die de Amerikanen in ons land hadden gestationeerd, en aan de beveiliging waarvan een van ons beiden als dienstplichtig militair in 't Harde nog hand en spandiensten verleende als telefonist bij een Amerikaanse bewakingseenheid.

Na het aantreden van Michail Gorbatsjov (1985) ontdooiden de Oost-West betrekkingen

en werden er daarom geen nieuwe kernwapens geplaatst. De val van de Berlijnse Muur (1989) en het uiteenvallen van de Sovjet-Unie (1991) betekenden het definitieve einde van de Koude Oorlog. De Russen en Amerikanen maakten vergaande afspraken over vermindering van de strategische kernwapens. Veel NAVO-landen gingen over tot het verminderen van hun nucleaire taken. Nederland heeft er nog een en wel door F35's te vervoeren nucleaire bommen.

De kernwapendreiging verdween van de agenda om in 2022 onverwacht terug te keren. Waar volgens de NAVO de rol van kernwapens gereduceerd is tot afschrikking, zien de Russen dit anders. Zij bleven kleinere kernwapens ontwikkelen om die ook op het slagveld te kunnen gebruiken. Dit was al bekend voor de Oekraïne-crisis, maar weinigen geloofden dat het zou komen tot de daadwerkelijke inzet van deze wapens. Dat blijft nog steeds onwaarschijnlijk maar dat het kan, leidt er wel toe dat de NAVO geen rechtstreeks militair conflict met Rusland aandurft. Gelukkig heeft Moskou tot nu toe niet de daad bij het woord gevoegd. Poetin verwacht blijkbaar zijn doelen met conventionele middelen te kunnen bereiken.

Niettemin hebben we de kans gemist om ten tijde van de dooi het gebruik van kernwapens op het slagveld weg te onderhandelen. Dan was alleen loutere afschrikking met intercontinentale, strategische kernwapens overgebleven. Nu zitten we met deze zogenaamd tactische kernwapens waarmee Poetin ons chanteert. Elders, met name in het Midden-Oosten, kijken ze naar Rusland en denken: 'Wij ook'. Tegen die verleiding is verzet vereist. In het post-Poetin tijdperk moet vermindering van de nucleaire risico's in Europa hoog op de agenda komen.